



**LUNDS**  
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

## Att bemötas olika

---

- En intervjustudie om överviktsopererade kvinnors  
upplevelser av skillnader i bemötandet

Författare: Sanna Hansson Lyck

Kandidatuppsats: SOCK07, 15 hp

Vårterminen 2023

Handledare: Britt-Marie Johansson

## **Abstract**

Författare: Sanna Hansson Lyck

Titel: Att bemötas olika

Kandidatuppsats: SOCK07, 15 hp

Internet

Handledare: Britt-Marie Johansson

Sociologiska Institutionen,

Vårterminen 2023

Idag är mer än hälften av svenskarna överviktiga. Samtidigt som övervikten ökar, får vi dagligen information om hur vi bör se ut. Den smala kroppen exemplifieras oftast som idealet och tidigare forskning visar hur tjocka personer stigmatiseras konsekvent. Syftet med denna studie är att undersöka detta fenomen genom överviktsopererade kvinnors egna upplevelser av skillnader i bemötandet. Vidare vill denna studie undersöka hur teorier om stigma och respektabilitet kan bidra till en förståelse av skillnader i bemötande. Att rikta in sin på överviktsopererade kvinnor är ett medvetet val, då de har erfarenheter av bemötande vid viktförändring. Detta undersöktes genom semistrukturerade intervjuer där fem intervjupersoner berättade om sina självupplevda upplevelser. Intervjupersonernas berättelser tyder på att det sociala värdet är knutet till kroppen, är kvinnan ”normviktig” blir hon mer respekterad och lyssnad på. Studiens resultat indikerar starkt på att kvinnor bemöts olika beroende på kroppsvikten, vilket gör att dessa kvinnor inte har samma förutsättningar som en person utan stigma eller med mer respektabilitet.

**Nyckelord:** Stigma, Respektabiliteten, Överviktsoperation, Bemötande

## Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.2 Syfte och frågeställning .....	1
1.3 Avgränsningar .....	2
1.4 Beskrivning av överviktopperation .....	2
2 Forskningsfältet .....	4
2.1 Tidigare forskning .....	4
3 Teoretiska perspektiv .....	7
3.1 Respektabilitet.....	7
3.2 Stigma .....	8
4 Metod .....	10
4.1 Tillförlitlighet .....	11
4.2 Urval .....	12
4.3 Etik.....	13
4.4 Intervjupersoner.....	14
4.5 Genomförande .....	15
5 Resultat och analys.....	16
5.1 Förutfattade meningar och antaganden .....	17
5.2 Samma handling, olika kroppsvikt.....	20
5.3 Nu duger jag .....	22
5.4 Egna ändringar och andras uppfattningar inverkan .....	24
6 Slutdiskussion .....	27
Referenser .....	29
Bilaga 1 – Intresseförfrågan och informationsbrev.....	31
Bilaga 2 – Intervjuguide .....	32

# **1 Inledning**

Intresset till denna studie föddes i min allt mer ökade medvetenhet kring kroppsnormer samtidigt som att jag alltid har varit intresserad av personers bemötanden. Jag vill undersöka hur kroppsvikten kan påverka bemötandet eftersom jag upplever att kvinnor behandlas olika, och därmed bemöts olika, utifrån den. Min uppfattning är att den smala kroppen är mer accepterad än den tjocka. Samtidigt som det verkar finnas en sträva efter ett visst kroppsideal, det smalare, har övervikten ökat, idag är mer än hälften av svenskarna överviktiga, visar en undersökning av Folkhälsmyndigheten (2022). Detta gör att en stor del av befolkningen inte lever upp till det ideal som verkar vilja uppnås. Samtidigt som övervikten har ökat dränks personer av tips om kost, hälsa och kroppsvikt, detta genom att dagligen utsätts för enorma mängder av information som handlar om hur personer bör se ut. Informationen kommer från bland annat tv-reklam, tidningsartiklar och sociala medier, men det är inte heller ovanligt att tipsen kan komma från andra personer så som exempelvis vänner, familjemedlemmar eller kollegor. Dessutom är det inte ovanligt att personer som postar inlägg på sociala medier, använder sig av ett filter som korrigerar skavanker och brister. Faran och problematiken med detta är, enligt min mening, att när ett ideal hela tiden framställs som mer accepterat än ett annat, blir detta till slut till det önskvärda. Detta blir avgörande för hur personer uppfattar sina egna kroppar och hur personer relaterar till andra personer.

Mot denna bakgrund kommer denna studie att undersöka omgivningens olika bemötande beroende på vad kvinnan väger. Mer specifikt kommer studien baseras på egna upplevelser hos kvinnor som gjort en överviktsoperation i syfte i att gå ned i kroppsvikt. Att rikta in mig på överviktsopererade kvinnor är ett medvetet val, då dessa kan antas ha erfarenheter av bemötande vid kroppsviktförändring.

## **1.2 Syfte och frågeställning**

Mitt syfte med studien är att undersöka hur kroppsvikten kan påverka hur omgivningen bemöter personen. Intervjupersonernas personliga erfarenheter syftar till att få djupare förståelse och ökad kunskap för hur dessa eventuella skillnader i bemötandet kan yttra sig men också var och när dessa skillnader i bemötande sker.

För att undersöka detta har jag formulerat följande frågeställning som grund för min studie:

- Vilka skillnader i bemötande upplever kvinnor som genomgått överviktsoperation för att minska i kroppsvikt?

### **1.3 Avgränsningar**

I alla studier behövs avgränsningar, dessa bör göras medvetet och tidigt under arbetet. Min studie avgränsades till kvinnor som genomgått en överviktsoperation i syfte att gå ned i kroppsvikt. Jag valde att fokusera på kvinnor bosatta i Sverige, då 8 av 10 av alla viktopererade i Sverige är kvinnor (Aho, 2016). Med överviktsoperation syftar jag till samma operationer som också benämns som fetmaoperationer eller Bariatrisk kirurgi. De intervjuade kvinnorna valdes ut efter intresseförfrågan i Facebookgruppen ”Gastric Bypass/Sleeve Gemenskap Sverige”. Detta då gruppen har en stor spridning av medlemmar över hela landet och det finns många personer där som delar sina erfarenheter. Vad kvinnorna vägde var inte det centrala men samtidigt behövde kroppsviktförändringen vara märkbar, för studiens syfte.

Studiens resultat kan, av uppenbara skäl, inte hävda förståelse för överviktsopererades mäns upplevelser av olikheter i bemötande, varken i Sverige eller i resten av världen. Jag hävdar inte heller att denna studie kan generalisera eller förstå alla svenska kvinnor som har genomgått en överviktsoperation. Detta då den kvalitativa forskningsmetoden som är aktuell i studien inte möjliggör för bredare antaganden, men samtidigt är mänskliga upplevelser viktiga att undersöka för att belysa eventuella strukturer som uttrycks genom individuella upplevelser. Utifrån nämnda avgränsningar begränsas alltså studiens slutsatser till intervjupersonernas utsagor.

### **1.4 Beskrivning av överviktsoperation**

Enligt vårdguiden 1177.se (2022) syftar en överviktsoperation till att öka möjligheten till ett längre och mer hälsosamt liv. Detta genom att operationen leder till en viktminskning

eftersom personen måste ändra sina levnadsvanor. Det finns olika metoder som används vid överviktsoperationer, men alla syftar till att koppla bort delar av magsäcken och i vissa fall även delar av tunntarmen. Två av metoder som finns är Gastric sleeve och Gastric bypass. När personen har genomgått en överviktsoperation behöver personen äta tillskott resten av livet och följa råden personen får från en dietist. För att få göra överviktsoperation behöver personen vara beredd på att ändra sina levnadsvanor och utöver detta görs alltid en individuell bedömning. För att få göra en överviktsoperation behöver personen också ha ett relativt högt BMI, och vem som helst kan därför inte göra operationen, oavsett om den finansieras av landstinget eller om personen betalar privat. Efter operationen behöver personen ändra sina matvanor och personen behöver gå på kontroller i resten av livet. De flesta som gör en överviktsoperation når inte en kroppsvikt som ligger kategoriserar som normalviktig men leder ofta till att personen tappar 25–30 procent av kroppsvikten.

Enligt årsrapport från 2022 gjord av SOReg (Scandinavian Obesity surgery registry) framkommer det att under 2021 gjordes knappt 4 000 stycken operationer för svår fetma i Sverige, vilket är en ökning med ungefär 500 stycken operationer, jämfört med föregående år. Sleeve gastrektomi ökade under många år i antal men de senaste 3 åren har Sleeve gastrektomi och Gastric bypass varit ungefär lika vanliga som primär operationsmetod. Det framkommer också att pandemin har påverkat antalet utförda operationer.

## **2 Forskningsfältet**

För att skapa förståelse för kroppsviktens påverkan, tog jag hjälp av tidigare forskning som behandlar fetma och övervikt. Mitt huvudfokus i min undersökning handlar dock inte om kroppsvikten i sig, utan handlar om att fokusera på de olikheter i bemötandet som kan förklaras genom ändrad kroppsvikt. Därför smalnade forskningsfältet ned en aning och jag fokuserar på den tidigare forskning som studerat olika inflytelserika faktorer, där faktorerna kan ge förklaring till varför kroppsvikten kan spela roll i hur personen bemöts. Detta gjorde jag för att jag ville kunna bilda mig en uppfattning kring vad andra forskare har studerat och vilken kunskapslucka jag kunde finna inom forskningsfältet. Den tidigare forskningen visade tydliga tecken på att det finns en stigmatisering mot den som är överviktig. Denna var av betydelse för min undersökning, då den gav mig goda förkunskaper inom området. Jag kunde också snabbt konstatera att det fanns mycket forskning på området, men jag kunde inte hitta någon forskning som hade uppmärksammat de upplevelser som överviktsopererade kvinnor hade kring andra personers bemötande gentemot dem. Utifrån att jag upptäckte denna kunskapslucka ansåg jag att det var värdefullt att undersöka ämnet vidare, för att nå en så bred kunskap som möjligt. Min undersökning syftar till att addera till det redan existerande forskningsfältet, ett mindre utforskat perspektiv, det vill säga personliga upplevelser av hur bemötande ter sig olika beroende på kroppsvikt hos kvinnor som genomgått en överviktsoperation.

### **2.1 Tidigare forskning**

Susanne Brandheim (2017) disputerade i socialt arbete med sin avhandling där hon undersöker hur stigmatiseringen av tjocka människor beror på samhällets reaktioner på fetmans utbredning. Hon menar att fetma har byggts upp till att vara vår tids största hot mot hälsan och Susanne belyser hur kostråd, träning och bantning är några av de bidragande faktorerna. På liknande tema har Helena Sandberg (2004), professor i Medie- och kommunikationsvetenskap, undersökt hur mediernas roll spelar roll i att förmedla kunskap om övervikt till allmänheten. Rapportering om övervikt har betydelse för allmänhetens uppfattningar och ställningstaganden. De perspektiv på övervikt som dominerar är att övervikt är en hälsorisk men också ett kosmetiskt problem. Det kosmetiska perspektivet lockar i sin tur till större underhållningsvärde och memoreras av mottagaren. Vidare kan man

se att det finns en tydlig genusdimension i rapportering om övervikt och fetma. Kvinnor och mäns övervikt tolereras olika (Sandberg 2004).

En annan studie som tar upp hur kvinnor blir olika bemött beroende på kroppsvikt är studien som är gjord av Jeannine Gailey (2014), professor i Sociologi. Hon har i sin forskning undersökt hur tjocka kvinnor ofta får kritisk uppmärksamhet, samtidigt som deras egna liv, önskingar och behov raderas. Detta gör att deras upplevelser svänger mellan att vara hypersynliga men också hyperosynliga.

Att vara tjock i nutidens västerländska samhälle, är inte enkelt. En tjock kropp står i fokuset för stigma och människor vill kunna disciplinera och reglera den. Detta trots att det faktiskt är så att det är fler som är tjocka än smala i många västländer. Tjocka människor är socialt marginaliserade och behandlas ofta med hån och ibland även avsky. Detta menar Deborah Lupton (2013), professor inom strategiska anställningar och retentionsvägar. I hennes verk "fat" undersöker hon varför den tjocka kroppen är hatad och måltavla för hälsodiskursens attacker och påtryckningar till att reducera sin storlek för att enligt normer bli accepterad. Samtidigt visar Brandheim (2017) på hur tjocka personers psykiska ohälsa påverkas av andra människors responser. Det finns en viss sårbarhet i att inte klara av att gå ned i kroppsvikt, i en kultur där fetma föraktas, vilket gör att tjocka människor känner sig dumförklarade. Samband mellan diskriminering och fetma tas också upp av överläkaren och professorn i hälsoinriktad beteendeforskning Stephan Rössner (2002). Han beskriver i en vetenskaplig artikel, att medan det har blivit socialt oacceptabelt att diskriminera på grund exempelvis av etnisk tillhörighet och handikapp, är det fortfarande accepterat att håna och förlöjliga fetma.

Brandheim (2017) skriver att den systematiska stigmatiseringen är ett resultat av konfliktylld och bristfällig kunskap. Hon menar på att den kultur vi lever i har ett förakt för fetma och tjocka bemöts fördomsfullt, vilket gör att tjocka skambeläggs, precis som bland annat Rössner och Lupton också är inne på. Fördomar är svar på de specifika hot som grupper anses utgöra, menar Rebecca Neel, professor inom psykolog, Samantha Neufeld som har en doktorexamen inom socialpsykologi och Steven Neuberg, professor inom socialpsykologi (2013) i sina studier.



De beskriver också hur stigmatiserade personer gör selektiva ansträngningar för att minska de negativa uppfattningar som andra har av sina grupper.

Stigmatisering av personer med fetma anses relativt vanligt och stigmatisering anses vara en bidragande orsak till hälsoskillnader i en befolkning. En intressant aspekt som tas upp av nutritionisten Lena Hansson (2010) i hennes avhandling, är att redan som barn är sannolikheten större att han eller hon har fördomar om fetma än om normalvikt eller undervikt. Detta har i sin tur delvis att göra med deras föräldrars tro på det personliga ansvaret för fetma. Man har också kunnat se att även bland barn skiljer sig fördomar om kroppsvikt åt, beroende på vilket kön den tjocka personen har. Studien tar även upp diskriminering och i rapporteringar har det visat sig att kvinnor med svår fetma rapporterat att de diskrimineras oftare än kvinnor med normalvikt (Hansson, 2010).

### **3 Teoretiska perspektiv**

Ervin Goffman, professor i antropologi och sociologi, och sociologen Beverley Skeggs har båda skapat teorier som jag valde att ha som teoretiska utgångspunkter då de kunde hjälpa mig i analysen för att studera bemötanden. Med begreppet bemötande menar jag den interaktion som sker mellan två eller flera personer. Bemötandet handlar om ett samspel mellan personer och kan vara både negativt och positivt. Bemötande handlar om den inställning som personer har till varandra och hur det kommer till uttryck i tal, handlingar, ansiktsuttryck, gester, tonfall etc. Bemötandet är flerdimensionellt och handlar både om att bemöta någon och att bli bemött. Jag menar att teorierna tillsammans kan ge en ökad förståelse för hur och varför personer bemöts olika. De teorier som valdes är Goffmans teori om stigma och Skeggs Respektabilitetsteori. Dessa teorier kompletterar varandra eftersom båda teorierna handlar om sociala hierarkier och maktstrukturer, och hur dessa kan påverka personers livschanser och möjligheter. Respektabilitet handlar om hur vissa sociala normer och värderingar påverkar personers status eller respektabilitet, medan stigma handlar om att stigmatisera och utesluta personer som inte uppfyller dessa normer och värderingar. Respektabilitet och stigma kan ses som två sidor av samma mynt, där respektabilitet kan ses visa den positiva sidan av social status och stigma är den negativa sidan av social exkludering. Genom att kombinera dessa teorier kunde jag få en mer komplett bild av hur sociala hierarkier och maktstrukturer fungerar och hur de påverkar personers liv och möjligheter i samhället.

#### **3.1 Respektabilitet**

Respektabilitetsbegreppet myntades av Beverley Skeggs (2000). Hennes studier riktar sig mot arbetarklasskvinnor, men grundtanken kan appliceras på andra grupper i samhället. Hon menar att ju lägre socialt värde desto mindre respektabel blir personen. För att förklara begreppet respektabiliteten närmare kan man säga att respektabiliteten märks i hur personen talar och med vem, men också hur personen ser på andra denne möter. Respektabiliteten gör att personen vet vem han eller hon är och var han eller hon hör hemma, men samtidigt vet vem han eller hon inte är och var personen inte hör hemma. Att inte vara respektabel är att ha lågt socialt värde och svag legitimitet och respektabilitet fungerar som en mekanism för att patologisera och göra vissa grupper till "de andra" (ibid: s. 12).

Det är viktigare för kvinnor än för män att vara respektabla, eftersom de har ett större moraliskt ansvar. Ett sätt att klassificeras som respektabel är att både se feminin ut och dessutom bete sig feminint (ibid: ss. 15, 161). När det kommer till just kroppen och dess form, är den något som är svårt att dölja och blir en ständigt närvarande markör för grupperingar. Vilken kropp som helst är inte respektabel. Kroppen förväntas spegla den inre karaktären, och det är därför personen döms utifrån sin kropp. Genom kroppsliga attribut materialiserar kroppen den smak som visar vilken klass och samhällsposition personen tillhör. En tjock kropp är en kropp som signalerar att personen har gett upp hoppet om att öka sitt sociala värde och bli respektabel. Femininitetskraven är sådana att en idealfemininitet kräver en radikal kroppsomvandling som nästan alla kvinnor är dömda att misslyckas med, och därmed läggs skam ovanpå deras brister (ibid: ss. 133–136).

Skeggs (2000) beskriver att respektabiliteten är en slags klassmarkör. De som ingår i normen har lärt sig ett respektabelt sätt att bete sig, se ut och röra sig på, vilket fungerar som medel att förmedla rådande moral och göra den till den allmängiltiga. De som erkänns som respektabla har en moralisk auktoritet som de som anses vara orespektabla inte har. Därför får ofta grupper med lägre socialt värde representera det onda och bristfälliga i samhället, och det är gruppen med högre socialt värde som hjälper till att upprätthåller den bilden, tillsammans med populärkulturen. Detta medför att vissa egenskaper, som tillskrivs den lägre gruppen, upplevs som medfödda (ibid: s. 253). Slutligen kan detta leda till att de som inte är respektabla skär ner sin tillgång till det sociala rummet, alltså att personen undviker vissa platser och situationer. Personen kanske undviker vissa event, begränsar sociala kontakter, klär sig på ett sätt som skyler kroppen (ibid: s. 146).

### **3.2 Stigma**

Stigma är först och främst socialt betingat och inte av naturen givet. Man kan säga att en individ har ett stigma om denne inte passar in i samhällsnormen, och därför kan stigma också skilja sig utifrån olika samhällen (Goffman 2020). Sociala interaktioner reproducerar stigma vilket gör att en fysisk markör som övervikt inte i sig benämns som ett stigma. När Goffman använde sig av termen stigma syftade han till en egenskap som är kränkande. Inom varje samhälle finns sociala kategoriseringar av människor utifrån någon egenskap, som nedvärderar personen. För att en egenskap ska nedvärdera en individ krävs det dock att egenskapen i fråga avviker på ett icke-önskvärt sätt från normstandarderna i samhället. Konkret

definieras stigma som de normbrytande omständigheter som exkluderar en individ från full social acceptans och Goffman använde sig av begreppet stigma i syfte att problematisera de samspel och spänningar som finns mellan individen, de andra och samhället (Goffman 2020).

Det finns tre olika typer av stigma, den kroppsliga, karaktärsstigma och gruppstigma. Vidare kan en stigmatiserad individ vara både misskrediterad och/eller misskreditabel. Som misskrediterad är skillnaden från andra uppenbart men är personen misskreditabel är skillnaden inte uppenbart för samhället (ibid: s. 26). Hur en stigmatiserad person reagerar på sin situation kan vara olika. En strategi är att försöka rätta till sin belägenhet indirekt genom att lägga ner stora personliga ansträngningar på att klara av aktiviteter som i allmänhet av fysiska skäl anses vara uteslutande för personer med dennes kropp (ibid: s. 33).

Ett socialisationsmönster, som kan vara aktuellt för den som får ett stigma senare i livet, är att denne inte behöver ompröva sin syn på sitt förflutna. En sådan individ har grundligt fått lära sig hur relationen mellan normala och stigmatiserade gestaltar sig långt innan hen själv blev tvungen att betrakta sig som en som faller utanför. Man kan förvänta sig att en sådan personen får särskilt svårt att bygga upp en ny identitet och att hen blir starkt benägen att alltmer se ner på sig själv (ibid: s. 69).

Goffman analyserar också identitetsstyrning tillsammans med stigma, och fokuserar på interaktion mellan människor i nära fysisk närhet (Persson 2012). Han undersöker hur information förmedlas genom uttalade och icke-uttalade uttryck, och hur stigmatiserade och icke-stigmatiserade individer interagerar i blandade sociala situationer. Identitetsstyrning handlar om hur personen kontrollerar och hanterar sin avvikande identitet som följd av stigmat. Personen försöker anpassa sig till samhällets normer och förväntningar för att undvika att bli stigmatiserad eller uppleva skam. Goffman betonar att skam är en känsla som är nära kopplad till stigmatisering och att personen strävar efter att upprätthålla en konsensus i samspel med andra för att undvika skam (Persson 2012).

## 4 Metod

Kvalitativa metoder fokuserar på kvalitén och specifika kännetecken eller egenskaper hos det som studeras. Kvalitativ metod passar särskilt lämplig då forskaren studerar företeelser som denne vill få en mer djupgående förståelse av (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020). Genom att använda sig av intervjuer får man en rik insikt i människors historier, attityder, åsikter, värderingar och känslor (May 2013, s. 159). Denna studie baseras på fem intervjupersoners personliga upplevelser och berättelser. För att försöka förstå de abstrakta fenomen som kan genomsyra upplevelsen av skillnader i bemötande, är dessa kvinnors erfarenheter ett hjälpsamt verktyg. Att studiens material utgörs av fem intervjuer förutsätter begränsningar för resultatets generaliseringsmöjligheter, med andra ord hävdar jag inte att de slutsatser som dras om intervjupersonernas erfarenheter kan generaliseras och beskriva alla upplevelser av skillnader i bemötandet.

I syfte att främja flexibla intervjuer användes en semistrukturerad intervjumetod. En semistrukturerad intervju har vissa specificerade frågor, samtidigt som den ger intervjuaren stor frihet att fördjupa svaren (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, s. 138). Med denna typ av intervju är det lättare för personer att besvara frågorna i egna termer, än vid mer strikt frågeställning. Eftersom jag hade ett specifikt fokus i mina intervjuer, det vill säga bemötandet, bedömdes denna metod vara användbar och nödvändigt i min studie, på grund av flexibiliteten och dialogen. Genom denna struktur på intervjun kunde jag komma närmare intervjupersonernas förklaringar kring beteenden. Målet med intervjuerna var att bidra med ett inbjudande samtalsklimat samt att förhålla konversationerna till en del gemensamma områden.

Jag utformade en intervjuguide med frågor som skulle gås igenom, och intervjuguiden var utformad på ett sådant sätt att den lämnade utrymme för flexibilitet (Bilaga 2.). Jag valde att inte ha särskilt många frågor på förhand, eftersom jag inte ville riskera att styra personen och därmed deras berättelser för mycket. De frågor jag valde att ha stående, valde jag ut på grund av att de kunde hjälpa mig att besvara studiens frågeställning. Med stående frågor menar jag de frågor som alla intervjupersonerna blev frågade. Beroende på svaret på den stående frågan formades följdfrågor. Den vanligaste följdfrågan, var att be intervjupersonerna om exempel på

olika upplevelser och står även med i intervjuguiden. Den hamnade inte under stående frågor eftersom följdfrågan var beroende av svaret på den stående frågan. Den följdfrågan om att ge exempel tillsammans med mer spontana följdfrågorna, var avsedda att uppmuntra intervjupersonerna att komma med fördjupande information. Bakgrundsfrågorna valdes ut, för att fungera som ett stöd i att förstå personen ännu bättre. Bakgrundsfrågorna gav mig också information om hur länge personen hade varit viktopererad, vilket kunde ha påverkan i analysen, på samma sätt som faktorer som ålder och boendeord också kunde ha spelat roll. Med andra ord visade intervjuguiden en bestämd struktur för de teman som ingick, men hade också en ödmjukhet inför att den kunde ändras utifrån om intervjupersonen skulle ha fört in nya teman under intervjuens gång (ibid: s. 139).

Jag valde även att genomföra det som kallas för ”en-till-en” intervjuer, då dessa intervjuer är lämpliga utifrån att temat som diskuterades var av personligt slag. Gruppsamtal kan förstås också ha sina fördelar, ett gruppsamtal kan ge möjligheten till att reflektera över samspelet i gruppen och kan även gå fortare med att genomföra en intervju med flera personer mot för att genomföra flera intervjuer med enskilda personer, men eftersom temat på min studie är i hög grad av personligt slag, vägde valet på en-till-en intervju över (ibid: s. 136).

#### **4.1 Tillförlitlighet**

Tillförlitlighet är ett mått på kvaliteteten i kvalitativa studier och innefattar delarna trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och ”bekräftelsebarhet”). När det kommer till pålitligheten i kvalitativa studier, kan den inte mätas på samma sätt som i kvantitativa studier. Detta beror bland annat på att forskaren använder sig själv som redskap, vilket innebär att ingen annan har samma erfarenhetsbakgrund som just den forskaren, och ingen annan kan därför göra en exakt likadan tolkning. Det forskaren kan göra för att stärka pålitligheten, är att ha ett öppet tillvägagångssätt. Trovärdighet handlar om frågan om forskaren verkligen undersöker det denne avser att undersöka. Trovärdigheten kan stärkas genom att forskaren återkopplar resultaten till intervjupersonerna. Överförbarhet handlar om att ge fylliga beskrivningar av fenomenet som studeras och det är önskvärt att resultatet av forskningsprojektet kan överföras till likartade företeelser. Slutligen handlar bekräftelsebarhet om att jag som forskare inte ska ha låtit personliga värderingar eller teoretiska inriktningar påverka utförandet och slutsatserna från undersökningen (Johannessen, Tufte &

Christoffersen 2020, ss.220–224). I denna studie har jag i samtalen med intervjupersonerna stämt av och bekräftat att jag förstått intervjupersonerna rätt. Jag har också låtit andra ta del av uppsatsen under arbetets gång och jag har öppet beskrivit mitt tillvägagångssätt, allt i syfte med att stärka pålitligheten och trovärdigheten. Hänsyn har tagits till överförbarheten genom intervjupersonernas citat, vilket ger personer som inte har insyn i fenomenet en möjlighet att bedöma om viktopererade kvinnors upplevelser är överförbara till andra situationer. Bekräftelsebarheten har beaktats genom att använda intervjupersonernas egna ord i allra största mån.

## 4.2 Urval

För att få tag i intervjupersoner skrev jag ihop en intresseförfrågan som jag postade i Facebook-gruppen ” Gastric Bypass/Sleeve Gemenskap Sverige” (Bilaga 1.) Denna grupp hade vid tillfället då min intresseförfrågan lades ut runt 10 600 medlemmar. Facebook gruppen valdes ut därför att diskussionsämnet i gruppen passar för studiens fokus, samt att dess medlemmar kunde tänkas ha ett intresse för att delta i den här typen av studier. Jag fick snabbt respons och sex kvinnor visade intresse att medverka. Av dessa var det sedan fem kvinnor som valde att medverka i studien. Jag började med detta antal men det är svårt att i förväg veta vad som kommer vara tillräckligt många intervjuer. En tumregel är att urvalet ska vara tillräckligt stort för att kunna belysa den problemställning man har, och urvalet är beroende av kvaliteten på de intervjuer som genomförs. Inom kvalitativ forskning pratar man också om mättnad, vilket är då det inte är någon idé att intervjua flera eftersom det sannolikt inte kommer att tillföra någon ny information (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, s. 101). Efter att ha utfört dessa fem intervjuer ansåg jag inte att det var nödvändigt med fler intervjuer, eftersom antalet kunde anses vara tillräckligt för att uppnå mättnad, då inga nya teman eller insikter framkom från intervjupersonerna. Antalet intervjuer var tillräckligt för att jag skulle känna mig säker på att jag fått en omfattande bild av ämnet, uppnått tillräcklig bredd och variation i den insamlade datan.

Urvalet är ett bekvämlighetsurval och valdes utifrån vad som var enklast för mig som forskare (ibid: s. 110), där alla som visade intresse hade möjlighet att delta i studien.

Bekvämlighetsurvalet kan ha sina nackdelar, eftersom det kan ge en snedvridning av urvalet

då deltagarna inte väljs ut slumpmässigt. Detta kan göra att urvalet inte är typiskt för den större populationen och att resultatet inte kan tillämpas på andra grupper än just den undersökta gruppen. En annan nackdel är att forskaren kan bli mer benägen att välja deltagare som denne tror skulle ge data som stödjer dennes teori. Jag anser att de nackdelar som finns med bekvämlighetsurvalet inte begränsat min studie, utifrån att även om jag utgått från bekvämlighetsurvalet har jag inte haft någon bakgrundsfakta om kvinnorna som ville delta, förutom att de alla är viktopererade. Att resultaten inte går att tillämpa på en större population, begränsas inte av valet av urval utan snarare av studiens omfattning. Min studie är, på grund av att antalet intervjupersoner, liten vilket gör att deras svar ändå inte kan generaliseras och då är det inte vikten av hur urvalet av intervjupersonerna väljs ut lika stor som vid en större studie (ibid: s. 110). Trots bekvämlighetsurval och de begränsningar som jag presenterat, har jag fått en variation med avseende på ålder och bostadsort.

### **4.3 Etik**

I vetenskapliga studier är det viktigt att följa de etiska principer som är uppställda inom det svenska vetenskapssamhället. Etik handlar om principer, regler och riktlinjer. Som forskare behöver man ta ställning till intervjupersonernas rätt till självbestämmande och autonomi, forskarens skyldighet att respektera intervjupersonens privatliv samt forskarens ansvar när det gäller att undvika skada (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, s.76). Informationen som lades ut på sociala medier presenterade studiens syfte. Intervjupersonerna informerades också om att det var frivilligt att delta och att de hade rätt att själva bestämma över sin eventuella medverkan, i informationen på Facebook och i början av intervjun.

Enligt etiska riktlinjer ska deltagarna lämna samtycke att medverka, i de fall de kan identifieras. Samtycket ska innebära en frivillig och uttalad utsaga från den som samtycket gäller. Personen ska godkänna att informationen om personen ifråga bearbetas i studien och att denne även har tillräckliga upplysningar om själva studien. Samtycke kan ske muntligt eller skriftligt (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, s.80). I denna studie upplystes intervjupersonerna tidigt, i intresseförfrågan, om syftet med studien men också om att personens medverkan var helt frivillig. Eftersom personerna själva kontaktade mig och önskade vara med, kunde det, till viss del, antas att de samtyckte till att medverka, men för att



vara på den säkra sidan inledde jag alla intervjuer genom med att upprepa informationen från intresseförfrågan. Jag var också tydlig med att informera om hur informationen de lämnade skulle behandlas och att de var fria att avbryta intervjun när som helst. De informerades även om att de inte behövde svara på frågor de inte ville.

För att bevara intervjupersonernas anonymitet används inte deras riktiga namn utan de har fått nya namn som slumpmässigt valts ut utifrån en namngenerator. Även orter och eventuella andra uppgifter som skulle kunna avslöja intervjupersonernas identitet har anonymiserats. Uppgifterna som insamlats genom intervjuerna kommer endast användas för forskningsändamål. Det inspelade materialet kommer att raderas efter uppsatsens färdigställande

#### **4.4 Intervjupersoner**

Samtliga intervjupersoner var kvinnor och alla har genomgått en överviktsoperation. De fem intervjupersonerna har fått fiktiva namn för att underlätta läsningen och samtidigt se till att de får vara anonyma i arbetet. I bedömning av storlek på stad och har jag utgått från att en storstad har över 200 000 invånare medan en mellanstor stad har 50 000 – 200 000 invånare och en mindre tätort har under 50 invånare (konsumentverket, 2022).

Helen: 29 år och bor i en mellanstor stad. Gastric bypass-opererad under 2021.

Matilda: 42 år och bor i en mellanstor stad. Gastric sleeve-opererad under 2019.

Annie: 50 år och bor i en mellanstor stad. Gastric bypass- opererad under 2012.

Tina: 50 år och bor i mindre tätort. Gastric sleeve-opererad under 2022.

Vendela: 59 år och bor i mindre tätort. Gastric sleeve-opererad under 2019.

## 4.5 Genomförande

Längden på intervjuerna var oftast 40 minuter men i något fall blev samtalet 90 minuter. Intervjuerna utfördes via telefon, och spelades in med hjälp av en app, vilket möjliggjorde att jag med enkelhet kunde intervjua kvinnor bosatta på flera olika platser i Sverige. Detta är något som jag anser bidrog till genomförbarheten av undersökningen. Vidare har det enbart varit jag som har haft tillgång till ljudinspelningar av intervjuerna, vilket har varit för att skydda informanternas rätt till konfidentialitet och materialet kommer att raderas efter studiens färdigställning.

Efter att intervjuerna var gjorda, började jag analysera dessa genom att jag lyssnade igenom materialet för att välja ut de delar som var av relevans, istället för att skriva ut hela samtalen. Till detta ska det tilläggas att alla samtal har lyssnats igenom vid flertalet tillfällen. En fördel med att inte transkribera hela intervjun är att man kan fokusera på de viktigaste delarna av intervjun, i mitt fall valde jag att fokusera på de svar som var relevanta för forskningens syfte och frågeställningar. Ett annat argument för att inte transkribera hela samtalet är att det är mest tidseffektivt, eftersom materialet annars kan bli väldigt omfattande och mycket av det som transkriberats inte är av relevans när datan ska analyseras (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2020, s. 148). De delar av intervjun jag inte transkriberade är delar där intervjupersonerna berättade ingående om själva överviktsoperationen och jag valde att inte transkriberat de delar där intervjupersonen kom in på andra ämnen, så som andra sjukdomstillstånd och liknande. Det är dock viktigt att tänka på att om allt inte transkriberas kan detta påverka arbetet på flera sätt. Det kan exempelvis leda till att viktig information eller detaljer om ämnet missas. Att jag valde att inte transkribera hela samtalet kan alltså ha påverkat arbetet, men jag hävdar att de delar jag inte transkriberat med stor sannolikhet inte skulle ha haft påverkan på slutresultatet eftersom delarna avsåg ämnen som inte hade relevans för undersökningen. Efter att jag hade sorterat bort de delar av intervjuerna som inte hade relevans för studiens syfte och frågeställning, gjordes en ny analys av det material som transkriberats. Jag letade efter svar om hur och när intervjupersonerna svarat lika respektive olika. Jag delade också upp intervjupersonernas svar i kategorier, där deras svar berörde liknande situationer. Vidare gjorde jag markeringar för de svar som varit återkommande hos samma intervjuperson.

## 5 Resultat och analys

Här presenteras resultatet av min studie om hur överviktsopererade kvinnor bemöts olika utifrån deras kroppsvikt, och ämnar belysa upplevelsen av bemötande genom kvalitativa intervjuer. Därför kommer resultatet till stor del handla om att presentera intervjupersonernas egna erfarenheter av att bemötas på ett annorlunda sätt när de var överviktiga jämfört med när de hade gått ner i vikt. De överviktsopererade kvinnorna som har intervjuats har alla gjort en viktresa, och de kan därmed beskriva upplevelsen från olika dimensioner.

Jag valde att dela upp redovisningen med fyra olika rubriker. "Förutfattade meningar och antaganden" valde jag för att beskriva det fenomen som intervjupersonernas berättelser handlar om. Denna del visade på hur intervjupersonernas upplevelser om hur andra personers förutfattade meningar och antaganden resulterade i att intervjupersonerna upplevde att de bemöttes på ett annorlunda sätt när de hade en högre kroppsvikt än när de hade en mer "respektabel" kroppsstorlek. Rubriken "Samma handling, olika kroppsvikt" valdes för att den sammanfattade en viktig punkt, nämligen att intervjupersonerna kunde visa på konkreta vardagliga situationer där de upplevt olika bemötanden, beroende på deras kroppsvikt. Här ville jag belysa att det inte bara var en känsla, som det handlade om i den första rubriken, av att bli bemött olika utifrån kroppsstorleken, utan att det också fanns tydliga exempel på när det skedde. Jag valde rubriken "Nu duger jag" för att sammanfatta intervjupersonernas upplevelser av att leva utan det kroppsliga stigmat som tidigare påverkat dem. Slutligen valde jag att fokusera på intervjupersonernas redogörelser om deras egna ändringar i bemötande och deras uppfattningen av sig själv, i rubriken "Egna ändringar och andras uppfattningar inverkan".

Resultatet gav däremot en något splittrad bild i intervjupersonernas ändringar i deras egna bemötande, och om hur deras uppfattningen av sig själv kunde ha påverkats av andra personer. Däremot visade resultatet att skillnaderna i bemötande inte alltid är konkreta utan kan också bero på uppfattningar och antaganden. Många av intervjupersonerna upplevde att de blev dömda och därmed bemötta annorlunda utifrån kroppsvikt. Vidare visade resultaten att när intervjupersonen inte längre ansågs som överviktig, bemöttes hon mer positivt av sin omgivning vilket i sin tur ledde till att flera av intervjupersonen kände sig både mer

respekterad och självsäker, även om sårbarheten inte försvann helt för alla. Överlag var Intervjupersonernas svar var väldigt lika gällande andras bemötande och Tina var den enda som lyfte en situation, där hon fick positiva kommentarer även som stor och hon berättade då;

Jag har många år gått på gym, men där har jag aldrig känt mig uttittad på grund av min storlek. Utan tvärtom, där har jag faktiskt fått massa positiva kommentarer. Jättekonstigt, på ett gym av alla ställen. /.../ det är många som kommit fram och sagt att de är imponerade över hur jag kämpar och sliter. (Intervju med Tina)

## 5.1 Förutfattade meningar och antaganden

Goffman (2020) beskriver stigma som en egenskap som är kränkande. Skeggs (2000) talar istället för stigma om respektabilitet. Av berättelserna i denna studie menar jag att man tydligt se att det är stigmatiserande att vara tjock kvinna och att man har ett högre socialt värde vid en lägre kroppsvikt. En av de frågor som var stående och central i min studie, rörde intervjupersonernas uppfattning om huruvida de upplevt skillnader bemötande beroende på kroppsstorlek. Kort sagt svarade de alla ja, och de uttryckte olika självupplevda erfarenheter som ligger till grund för deras övertygelser. Vendela beskrev att hon upplevde skillnader i bemötande, i nästan alla situationer. Hon berättade:

Oavsett om du besöker vården eller en klädbutik eller vad det än är, när du är tjock blir du bemött på ett speciellt sätt, folk tittar snett /.../ det finns inget intresse att hjälpa till och folk har förutfattade meningar/.../ Det bemötandet ser man överallt. (Intervju med Vendela)

Vendelas uttalande stämmer överens med vad tidigare forskning också har visat, där Brandheim (2017) och Gailey (2014) har visat på stigmatisering av tjocka människor. Även om alla intervjupersoner inte beskrev olikheter i bemötande på samma sätt som Vendela, kunde alla intervjupersoner berätta om liknande upplevelser.

Vissa egenskaper, som tillskrivs den lägre gruppen, upplevs som medfödda (Skeggs 2000). Detta är ett fenomen som alla intervjupersoner kunde beskriva i olika former och detta skulle vara en förklaring till upplevelsen av andra personers förutfattade meningar. Matilda ramade in detta i sin beskrivelse;

Jag tror att det finns en föreställning om att överviktiga människor är dumma. Att man inte är intelligens nog att äta normalt. Vårt sätt att förhålla oss till mat, är en basförmåga och fallerar man redan där, har du redan fallerat på minimumnivå. /.../ Jag tror det är någonstans där det ligger, man ser överviktiga som mindre intelligenta och det är grunden till varför folk ifrågasätter ens förmågor. Jag tror detta ligger på en djupare nivå, jag tror inte det är ett ställningstagande hos folk, något man gör medvetet, utan det ligger djupare. (Intervju med Matilda)

Förutom att det Matilda beskrev knyter an till respektabiliteten, stämde hennes beskrivning även överens med det Brandheim (2017) beskriver om att det finns en viss sårbarhet i att inte klara av att gå ned i kroppsvikt, i en kultur där fetma föraktas, vilket gör att tjocka människor känner sig dumförklarade. Matilda trodde att bemötandet inte är ett aktivt ställningstagande som personer gör, utan att det ligger djupare. Medan Matilda berättade om hur folk hade en förutfattad mening om att tjocka personer är dumma, beskrev Annie samma sak men med andra ord;

När jag var stor betraktades jag som dum och mindre vetande. Jag kunde på min arbetsplats jag var i många år, sitta och äta den mat som jag och min dietist hade lagt upp och hade full koll. Många överviktiga vet ofta precis vad de ska göra och äta, sen kommer alla smala som har miljoner tips. Det slutade med att, det spelade ingen roll vad jag åt så fick jag pikar och det blev inte roligt att äta. (Intervju med Annie)

Det Annie beskrev kan jämföras med vad Lupton (2013) menar med att en tjock kropp står i fokus för stigma och människor vill kunna disciplinera och reglera den.

Rössner (2002) beskriver hur det har blivit socialt accepterat att håna och förlöjliga fetma. Detta gav Annie uttryck för och beskrev *när jag väl hade gått ner i vikt, fick jag höra att kollegor hade suttit på stadsbussarna och diskuterat min övervikt högt och tydligt*. Även Tina berättade om en upplevelse som gjorde henne ledsen;

Jag har alltid varit fysisk aktiv, och jag har alltid sprungit. /.../. Jag kommer ihåg ett lopp som var lokalt i min stad, då jag var överviktig och det var en tävling där man kunde vinna en bil och jag var en av finalisterna. När jag stod på scen med nio andra sa speakern att det stod åtta finalister som sprungit och en som har gått. Den som skulle ha gått, skulle då ha varit jag. Då ville jag bara gråta, jag hade verkligen sprungit och gjort min bästa tid någonsin. /.../. Jag kände mig så förnedrad. (Intervju med Tina)

En stigmatiserad person reagerar på sin situation på olika sätt. En förklaring till Tinas känslor kan vara att en möjlig strategi för henne var att försöka rätta till sin belägenhet indirekt genom att lägga ner stora personliga ansträngningar på att klara av aktiviteter som i allmänhet av fysiska skäl anses vara uteslutande för personer med dennes kropp (Goffman 2020, s. 33). Att speakern antog att Tina hade gått istället för sprungit, menar jag kan tolkas som ett hån mot Tinas ansträngningar. Neel, Neufeld och Neuberg (2013) beskriver också att när en person är som stigmatiserad gör denne selektiva ansträngningar för att minska de negativa uppfattningar som andra har. Matilda ringade in upplevelsen om att behöva anstränga sig mer på grund av sin kroppsvikt;

När jag var väldigt överviktig kände jag att jag behövde vara dubbelt så bra, dubbelt så generös, dubbelt av allt, för att hamna i samma nivå som alla andra. Nu behöver jag inte göra det längre. (Intervju med Matilda)

En normsmal kvinna behöver sällan hävda sin rätt att existera och hon behöver inte försvara sig på samma sätt som en tjock kvinna (Skeggs 2000). Jag hävdar därför att den normsmala kvinnan behandlas automatiskt med en respekt som de tjocka kvinnorna oftast får kämpa för. En som beskrev detta på ett konkret sätt är Annie när hon berättade att det är flera i hennes

omgivning som inte upplever att de behandlar personer olika, och att det är något som Annie hittar på. Hon berättade;

Människor som aldrig varit överviktiga har kommenterat att ”det är bara i din värld, folk ser inte så på människor”. Men det är inte det, vi är många överviktiga som upplever detta, det är inte bara i min värld. Normviktiga ser inte att man gör skillnad. (Intervju med Annie)

Personers värderingar, fördomar och åsikter ligger djupt rotade. Jag menar att detta gör att personen själv förmodligen inte ens är medveten om det, och detta kan kopplas till det Hansson (2010) beskriver om hur människor redan som barn har större fördomar mot feta.

## **5. 2 Samma handling, olika kroppsvikt**

I mitt empiriska material framkom även väldigt tydliga situationer, där intervjupersonerna upplevde olika bemötanden. Intervjupersonerna gav uttryck för konkreta handlingar men också mer subtila antaganden. Fyra av fem deltagare tog upp klädbutiker som exempel, och en som gjorde det var Tina. Hon beskrev;

Man ska vara smal för att duga och passa in. När man går i klädaffärer kan flera biträden komma fram och hejar och undrar om man vill prova något. När man var som kraftigast, kunde man gå länge i en affär kunde man gå länge utan att någon tilltalade en. /.../ nu frågar man mer om jag behöver hjälp. (Intervju med Tina)

Skeggs (2000) menar att ju lägre socialt värde desto mindre respektabel blir personen. Tinas beskrivning går att knyta an till det men hennes beskrivning kan också kopplas till stigmatisering. Intervjupersonerna beskrev liknande scenarion, och lyfte fram exempel på olika situationer. Matilda sa att samma handlingar betraktas olika beroende på vad personen väger, och gav exempel på hur personen uppfattas olika beroende på kroppsvikten. Hon sa;

Är du smal och lite småsnygg och kommer med tre pizzakartoner, då är du lite härligt frigjord och peppig. Det är lite charmigt med den här smala tjejen som går hem med sin pizza. /.../ det är ett positivt intryck för folk. En tjockis som går hem med tre pizzakartonger, ser inte riktigt lika bra ut. Det ger ett annat intryck. (Intervju med Matilda)

Vendela med flera andra, uppgav att det inte alltid är någon som säger något utan att skillnaderna syntes ibland annat blickar. Hon sa;

Går jag och köper en chokladkaka idag är det ingen som tittar snett, men köpte jag en chokladkaka förut, oavsett vem jag köpte den till, kunde man se blickar och öppet förakt med hånfulla leenden och himlande ögon. (Intervju med Vendela)

Att exempel som avser mat och kläder var återkommande bland intervjupersonerna menar jag gör stigmat väldigt tydligt för intervjupersonerna kopplat till att det bekräftar de betraktandes bild av dem.

En annan av intervjupersonerna som också upplevde blickar, på samma sätt som Vendela, var Helen. Men skillnaden var att Helen var mer osäker på om blickarna var baserade på hennes egna föreställningar eller om det faktiskt var så. Hon berättade;

Man blir bemött på annat sätt, det är ingen som ser ner på en som innan operation. Innan kunde det vara blickar och lite sånt där. Innan kände man sig dum om man käkade godis. Sen vet jag inte om det var att man uppfattade det så eller om det var så, alltså att personer som tittade snett. (Intervju med Helen)

Intervjupersonernas redogörelser anser jag visar att personer bemöts olika utifrån kroppsliga attribut och hur fetma är stigmatiserande, bland annat genom att intervjupersonernas känslor nedvärderades mer beroende på en högre kroppsvikt. Samtidigt ger intervjupersonerna uttryck för att skillnader i bemötande inte alltid är konkreta, utan beror på uppfattningar. Att



intervjupersonerna antar vad andra personer tänker om dem, går att koppla till respektabiliteten, som gör att personen vet var denne inte hör hemma (Skeggs 2000). Jag hävdar att ord är inte alltid avgörande för känslan av att vara annorlunda. Dessa redogörelse anser jag också styrker tidigare forskning om hur det är socialt accepterat att diskriminera tjocka personer, precis som Rössner (2002) menar.

### **5.3 Nu duger jag**

Om en individ får sitt stigma senare i livet, kan det blivit ännu svårare att bygga upp en ny identitet, en identitet som stigmatiserad (Goffman 2020, s. 69). Jag menar att om man vänder på detta, kan det också antas vara svårt att anpassa sig till att passa in och vara respektabel. Detta skapar naturligtvis förvirring och ett ifrågasättande om varför personen duger nu och inte då, kommer naturligt. Så även om andra personer ändrade sin attityd mot intervjupersonerna, i takt med intervjupersonernas viktminskning, fanns en skepsis kvar hos vissa av intervjupersonerna. Detta ledde inte alltid till bara positiva reaktioner hos intervjupersonerna. Tina beskrev hur folk i hennes omgivning vill ge henne positiv feedback och att de har varit peppande, samtidigt som det finns en baksida med detta. Hon beskrev;

Jag tror många vill vara snäll och ge en bekräftelse, att de ser att jag har jobbat med mig själv och att det har gett resultat men de, de inte tänker på är att det finns en baksida av deras kommentarer. Det är oändligt många som kommenterat att jag har blivit smal och fin, och det får mig att undra om jag var ful innan. /.../ det är klart att det är trevligt med positiv feedback, men det blir ändå just det där med att man inte får vara överviktigt.  
(Intervju med Tina)

Annie, som inte alltid varit tjock, beskrev också hur hon upplevde att hon bemöts annorlunda nu när hon väger mindre. Däremot tog hon inte bara upp de positiva förändringarna i bemötandet utan Annie berättade även att vissa bemötanden har förändrats åt det negativa hållet. Hon sa;

När man började gå ner fick man höra att man var duktig och fin. Efterhand får man ett annat bemötande, man är inte den stora kroppen längre och man är någon som i mäns ögon kanske är attraktiv men deras kvinnor blir då avvaktande och otrevliga och tycker att man har förändrats som människa. Jag är mer den personen jag var när jag växte upp nu än vad jag var under mina år som stor eftersom jag gömde mig för att passa in. Och jag fogade mig i vad allt och alla sa. (Intervju med Annie)

Medan Tina och Annie beskrev hur andra personer ändrade sina attityder mot dem när de gick ner i kroppsvikt, beskrev Matilda istället vilka ändringar hon själv gjorde. Matilda berättade följande;

Det är mycket känslor kring det där. Jag är nu lugn i att jag inte kommer bli dömd för mitt utseende, om de inte lyssnar på mig så vet jag att det inte beror på mitt utseende. /.../ det gör också att jag rör mig mer självklart i det offentliga rummet, för jag vet att ingen kommer titta på mig sådär som man tittade på mig då. /.../ jag behöver inte längre visa att jag också duger, nu har jag så mycket ”gratis” /.../ jag vet att säger jag något så kommer folk lyssna. /.../ jag behöver inte slåss för min plats. (Intervju med Matilda)

Helen beskrev hur både hon själv och omgivningens attityder har förändrats, i takt med sjunkande kroppsvikt. Helen berättade;

Jag har blivit mer självsäker och tycker det är roligt att träffa nytt folk. Det är hemskt att det ska vara så, att man är mer accepterad när man väger mindre. /.../ Andra är inte lika pratglada när man är större, man blir bemött väldigt annorlunda nu. /.../ Det är sorgligt. (Intervju med Helen)

Deras utsagor tyder på att kvinnor är mer respektabel när de inte längre anses som tjocka. Något som också visade sig utav Matildas redogörelse var hur personen som inte anses respektabel skär ner sin tillgång till det sociala rummet eftersom att personen särbehandlas på grund av vem personen är och var personen hör hemma (Skeggs 2000). Vidare tog Matilda upp det hon trodde att skillnader i bemötandet berodde på, och hennes tankar kan kopplas till

det Goffman (2020) beskriver om misskrediterad och att stigmat då visar att personen uppenbart skiljer sig från normen. Hon beskriver;

Människor, vi dras till likheter. Vi skapar gemenskap och vill vara lika varandra. De som inte är som oss, är vi automatiskt mer avvaktande emot. Folk identifierar sig alltid i flock, det kanske inte är uttalat att man är utanför men man blir utanför. Är man den enda som är överviktigt i ett samband där alla andra är normalviktiga, så kommer du ses som en outsider hur trevliga folk än är. Jag märker att jag blir inbjuden till saker på ett helt annat sätt nu /.../ jag ser ut som dem och därför dras de till mig. (Intervju med Matilda)

Slutligen menar jag att intervjupersonernas berättelser kan knyta an till respektabiliteten men också till stigma, då intervjupersonernas historier visar på olika förändringar i bemötandet som sker i takt med att det kroppsliga stigmat minskar. Deras upplevelser kan också förklaras genom att bemötande ändras ju mer respektabel de anses.

#### **5. 4 Egna ändringar och andras uppfattningar inverkan**

När det kommer till vilka egna ändringar som intervjupersonerna har gjort i sitt bemötande av omgivningen, skiljer sig svaren en aning. Helena berättade att hon fått en mer positiv inställning och sa *jag är mer gladare och positivare idag, det är inte lika jobbigt att träffa nytt folk idag*. Annie berättade att tidigare förminskade sig själv och hon sa *jag gömde för att passa in när jag var stor. Jag fogade mig i vad allt och alla sa*. Matilda däremot gjorde precis tvärtom och hon berättade;

Jag märker att jag är mindre högljudd, jag behöver inte slåss för min plats. Nu är jag mer lågmäld och tillbakadragen. /.../ Jag känner mig trygg i att inte bli ifrågasatt på samma vis. Innan var det som att jag behövde kratta hela banan för mig själv, för att ens få en chans, nu är banan redan krattad. (Intervju med Matilda)

Deras svar visar hur man försöker kontrollera och hantera sin avvikande identitet, och hur man försöker anpassa sig utifrån samhällets normer, likt identitetsstyrning som

Goffman syftar till (Person 2012). Men här fanns det avvikelser i intervjupersonernas svar, och Vendela menade istället att hon inte gjort några ändringar i sitt bemötande av omgivningen och berättade;

Jag har alltid varit densamma /.../ jag har alltid varit precis likadan och bemött omgivningen på samma sätt. Mina gamla klasskompisar säger att jag är mig precis lik. Det beror på att jag inte ser människor på annat sätt och jag ser inte mig själv på annat sätt. Jag har alltid varit densamma på insidan. Min övervikt har inte begränsat mig, utan jag har gjort precis vad jag vill. (Intervju med Vendela)

Även Tina trodde att hon inte gjort några större förändringar i bemötandet men reflekterade samtidigt över hur kroppsvikten kan ha påverkat henne omedvetet. Hon sa;

Ja. Inte medvetet hoppas jag, jag hoppas att jag alltid kan stå för den jag är, men tror att det visar sig att man mår bättre. Jag hade nog lite sömnapné när jag var som störst och har nog nu en piggare och gladare utstrålning. Sen har jag väl alltid varit positiv oavsett vikt, jag har aldrig varit den där som varit sur och vresig men jag har nog en annan utstrålning energimässigt. Och så är det nog, jag var trött och sliten, men ville inte erkänna det för mig själv. Hur mycket vikten påverkade, förstod man efteråt. (Intervju med Tina)

Helen upplevde inte att andra personers uppfattningar om henne, har spelat någon roll för hennes egna uppfattning om henne och säger *Nä, faktiskt inte. Man bryr sig inte så mycket om vad andra tycker*. Annie berättade hur hon tidigare påverkades av andra personer, men inte idag och säger *Förut tog jag illa upp och blev ledsen när man fick kommentarer. Nu handlar det mer om mig själv, och idag bryr jag inte om andras kommentarer*. Vendela tycker inte heller att hon har påverkats av andra personer och berättade;

Inte ett dugg. Det är min uppfattning om mig själv som spelar roll. /.../ jag stordes inte av min övervikt, förutom att jag hade ont i ryggen, nära diabetes och högt blodtryck, men jag hade ingen tanke på att operera mig. Det var min dotter som frågade varför jag inte tog erbjudandet om operation /.../ och sa att om du inte gör något åt din vikt kommer du att dö. Det var som

ett slag på käften, och jag vill finnas där för mina vuxna barn och barnbarn. Hade min dotter inte sagt något, hade jag förmodligen inte genomgått en operation. (Intervju med Vendela)

Här fanns det en del olikheter bland intervjupersonerna och för Matilda och Tina spelar andra personers uppfattning om henne en större roll än för Vendela och Helen. De berättade;

Det är klart att det gör, det vore oärligt att säga något annat. Vi är någonstans flockdjur. När jag märker att andra har ett avslappande och inkluderande sätt mot mig, så skapar det en god cirkel. Det är ju klart att det är bra för en människa att känna sig inkluderad och det skapar en trygghet. (Intervju med Matilda)

Ja, det gör det. Det finns många betydelsefulla personer runt om mig. Det har mer varit jag som tyckt jag varit tjock och ful och varit jobbigt med klädaffärer. Då har jag ju någon kompis som jag står väldigt nära som utmanar mig, och uppmuntrade mig till att våga, hon lyfte mig och är viktigt för mig. Hon har fått mig att våga. (Intervju med Tina)

Hur mycket andra personers uppfattningar om intervjupersonerna spelar roll för intervjupersonernas egna uppfattningar om sig själva, kan också till viss del kopplas till identitetsstyrning. Personer strävar efter att upprätthålla ett samspel med andra (Persson 2012). Av intervjupersonerna visar det sig dock att andras åsikter spelar mer roll för vissa av dem än för andra. Tänkbara anledningar till detta skulle kunna vara dels beroende på när i livet man fick sitt stigma (Goffman 2020) och dels genom respektabiliteten, som gör att personen vet var denne inte hör hemma (Skeggs 2000).

## 6 Slutdiskussion

Syftet med denna studie var att undersöka hur viktopererade kvinnors upplevelser av skillnader i bemötande upplevdes. De fem intervjupersonernas centrala erfarenheter och insikter har utgjort det empiriska material som har analyserats i hopp om att uppnå en djupare förståelse. Skeggs (2000) teori om respektabiliteten och Goffmans (2020) teorimodell om stigma samt viss inriktning på identitetsstyrning har tillämpats i analysarbetet av intervjupersonernas berättelser. Studiens frågeställningar har besvarats med hjälp av dessa teoretiska verktyg, samt tidigare forskning på ämnet, som tillsammans förklarar och tolkar det insamlade forskningsmaterialet. Genom kvalitativa intervjuer och tolkningen av dessa har studien ämnat till att belysa självupplevda erfarenheter av bemötandet hos överviktopererade kvinnor. Fem röster från denna grupp har uppmärksammats i undersökningen.

Sammanställningen av intervjupersonernas uttalanden visar att de alla fem upplever att de blivit olika bemötta beroende på kroppsstorlek. Alla intervjupersoner kunde ge olika berättelser som visade på hur de stigmatiserades vid en högre kroppsvidt och hur respektabiliteten ökade i takt med att de minskade i kroppsvidt. Jag menar att intervjupersonernas berättelser tyder på att det sociala värdet är knutet till kroppen, är kvinnan ”normviktig” blir hon mer respekterad och lyssnad på, och hon behöver sällan hävda sin rätt att existera. Den sociala verklighet som intervjupersonerna har levt i, som en effekt av sin kroppsstorlek, har format deras förväntningar på omgivningen och därför att de har levt både med och utan ett stigma kan de tydligt beskriva hur de bemöts olika av sin omgivning. Vidare ger intervjupersonerna uttryck för att de inte längre behöver kompensera genom att exempelvis vara extra snäll, utan nu när de har gått ner i kroppsvidt värderas de från början med en positiv social identitet. Intervjupersonerna har även visat på hur skillnaderna i bemötandet sker i flera olika delar av vardagen. Detta leder till en självmedvetenhet om att skilja sig från mängden. Skillnaderna i bemötandet ger också uttryck för en osäkerhet hos flera av intervjupersonerna, och de ifrågasätter varför de inte dög när de var större. Detta kan i sin tur leda till självtvivel men också till en dyster bild av sina medmänniskor. Det framkommer avslutningsvis att stereotypen av tjocka personer förutsätter antaganden om deras hälsa, något jag menar att materialet uppvisar.

Jag menar att studiens resultat indikerar starkt på att kvinnor bemöts olika beroende på kroppsvidkten, vilket gör att dessa kvinnor inte har samma förutsättningar som en kvinna utan

stigma eller med mer respektabilitet. Detta är dock med reservation för att de slutsatser som sagts inte generaliseras utanför den studerade urvalsgruppen, med hänsyn denna studies begränsade resurser och omfattning.

Jag argumenterar för att individuella upplevelser av bemötande är nödvändiga att undersöka ur sociologiska perspektiv, för att synliggöra stigmatisering och belysa konsekvenserna av det. Även om min studie riktar in sig på skillnader i bemötande som beror på kroppsvikt, finns det flera områden som skulle dra nytta av att undersöka bemötandet genom individuella upplevelser. Ett förslag på framtida forskning är att göra en större undersökning, med fler personers röster, för att granska hur samhället kan förändra de strukturer som förtrycker utsatta grupper, däribland tjocka kvinnor. Ett sätt att avskaffa och motverka en viktgräns för grundläggande respekt, är att det krävs en social förändring, genom att vi som medmänniskor får ökad kunskap och empati för problematiken. Att ta del av personers synpunkter, känslor och tankar är ett sätt att göra detta.

## Referenser

1177.se. 2022. *Så bedömer du din vikt*. 13 september.

<https://www.1177.se/Vasternorrland/liv--halsa/sunda-vanor/sa-bedomer-du-din-vikt/> (Hämtad 2023-03-17).

Aho, B. 2016. ”Öka andelen män som bedöms för femtaoperation”. *Netdoktorpro.se*. 10 mars 2016. <https://www.netdoktorpro.se/obesitas/artiklar/oka-andelen-man-som-bedoms-for-fetmaoperation/> (Hämtad 2023-04-19)

Brandheim, S. (2017). *A systemic stigmatization of fat people*. [Doktorsavhandling]. Karlstad: Universitetstryckeriet.

Folkhälsomyndigheten. (2022) *Övervikt och fetma*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten. Hämtad från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/overvikt-och-fetma/> (Hämtad 2023-03-17)

Gailey, J. A. (2014). *The hyper(in)visible fat woman, weight and gender discourse in contemporary society*. New York: Palgrave Macmillan.

Goffman, E. (2020). *Stigma. Den avvikandes roll och identitet*. Upplaga 5:2. Lund: Studentlitteratur

Hansson, L. M. (2010). *Obesity and stigma– studier on children, adults and health care professionals*. Stockholm: Karolinska Institutet

Johannessen, A. Tufte, P. A. & Christoffersen, L (2020). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Upplaga 2. Stockholm: Liber



Konsumentverket (2022) *Förklaring till utgiftsposterna*. Stockholm: Konsumentverket.  
<https://www.konsumentverket.se/om-konsumentverket/var-verksamhet/privatekonomi/kostnadsberakningar/forklaring-till-utgiftsposterna/> (Hämtad 2023-04-19)

May, T (2013). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur AB

Neel R, Neufeld, S. L, Neuberg S.L (2013). *Would an obese person whistle vivaldi? Targets of prejudice self-present to minimize appearance of specific threats*. *Psychol Science*, 24, 678-687.

Persson, A. (2012). *Ritualisering och sårbarhet: ansikte mot ansikte med Goffmans perspektiv på social interaktion*. Liber.

Rössner, S. (2002). *Utbredd diskriminering av feta*. *Läkartidningen*, 99(49), 4996–4998.  
Hämtad 2023-03-13 <https://lakartidningen.se/wp-content/uploads/OldPdfFiles/2002/25858.pdf>

Sandberg, H. (2004). *Medier & fetma: En analys av vikt*. [Doktorsavhandling (monografi), Medie- och kommunikationsvetenskap]. Department of Sociology, Lund University.

Skeggs, B. 2000. *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.

SOREg. 2022. *Årsrapport SOReg 2021 Del 1 – operationsstatistik och tidiga komplikationer*. volym 13:1 Örebro: SOReg. <https://www.ucr.uu.se/soreg/component/edocman/arsrapport-soreg-2021-del-1-2/viewdocument/1948?Itemid=> (Hämtad 2023-04-20).

## **Bilaga 1 – Intresseförfrågan och informationsbrev**

Hej allesammans!

Jag heter Sanna och skriver C-uppsats i sociologi vid Lunds universitet.

Syftet med detta arbete är att undersöka vilka skillnader i bemötande kvinnor som genomgått överviktsoperation för att minska i vikt upplever. Mitt mål är att undersöka och skapa ökad förståelse för varför kvinnor kan bemötas olika beroende på vad de väger.

Jag söker därför kvinnor som har genomgått en gastric sleeve eller gastric bypass, och som skulle vilja vara med i min studie.

Studien kommer baseras på intervjuer. Intervjuerna kommer genomföras via telefon/skype. Intervjun kommer att spelas in och beräknas att ta cirka 40 minuter. De är planerade att hållas i mars, men jag anpassar mig till tider som du kan.

Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Ditt deltagande kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål.

Om du är intresserad att dela med dig av dina upplevelser eller har några frågor kontakta mig på nedanstående mail.

Hoppas vi hörs!

Vänliga hälsningar,

Sanna Hansson Lyck  
[sa5032ha-s@student.lu.se](mailto:sa5032ha-s@student.lu.se)

## Bilaga 2 – Intervjuguide

Förhandsinformation (muntlig upprepning av missivbrevet)

- *Hälsa välkommen och information.*
- *Information om hur samtalet kommer dokumenteras*
- *Överenskommelse om intervjunns planerade varaktighet*
- *Information om användning och publicering av uppgifter*
- *Förklaring av samtycke*

Bakgrundsfrågor:

- Hur gammal är du?
- Var bor du?
- Vilken överviktsoperation har du gjort?
- När gjorde du operationen?
- Kan du beskriva din viktresa?

Stående frågor:

- Upplever du skillnader i bemötanden av omgivningen som beror på din kroppsvikt?
- Beskriv mer kring vilka skillnaderna. Positiva och negativa.
- Hur märks skillnaderna?
- Var märks skillnaderna?
- Har du gjort några egna ändringar i bemötandet av omgivningen?
- Spelar andras uppfattning om dig roll för din egna uppfattning om dig?
- Finns det något du vill tillägga eller ändra?

Vanlig följdfråga:

- Kan du ge exempel?

### Avslut

Kort sammanfattning av intervjun, för att undvika missförstånd. Tacka för intervjun.